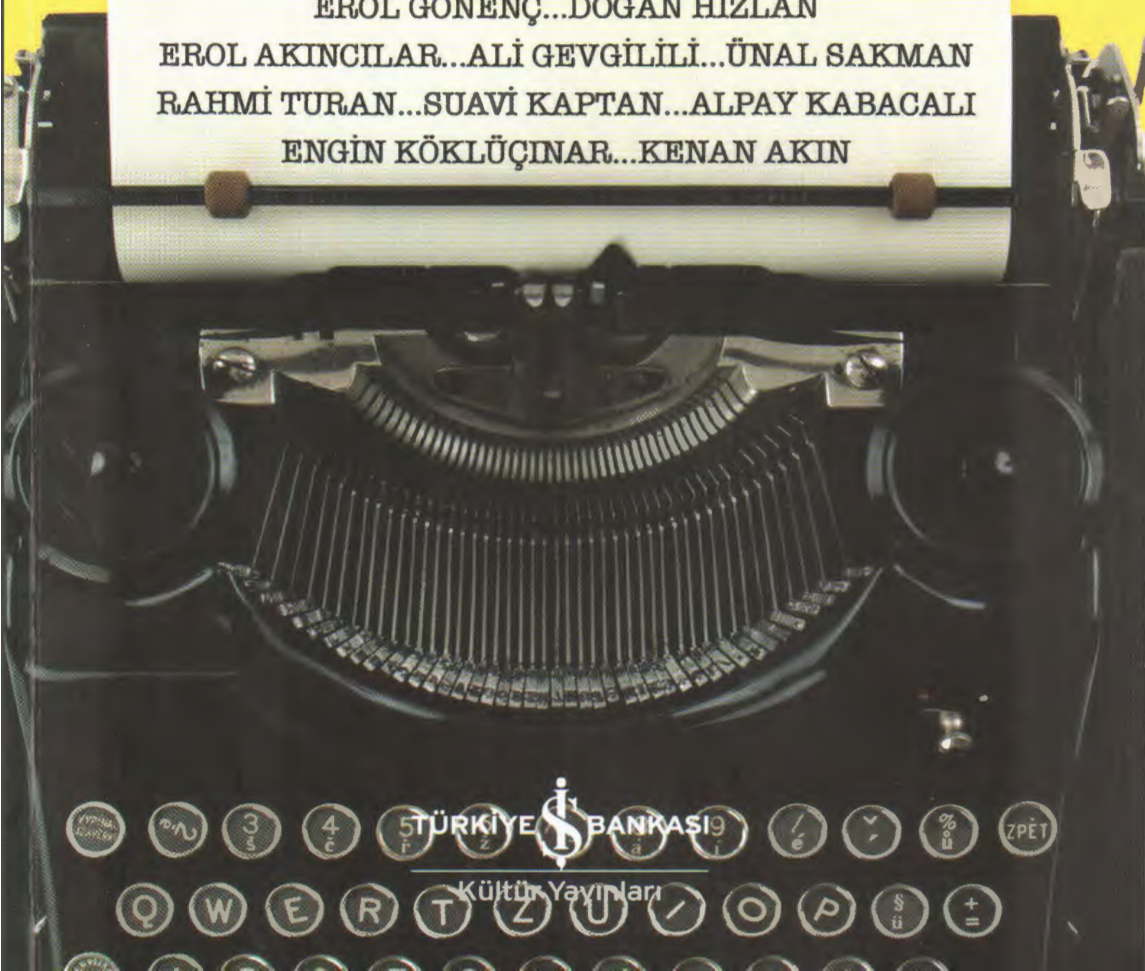
Suat Gezgin Veli Polat H. Esra Arcan

TÜRKİYE SÖZLÜ BASIN TARİHİ

CİLT III

NAİL GÜRELİ... ALTAN ÖYMEN...ZİYA NEBİOĞLU
HASAN PULUR...OKTAY EKŞİ...NEVZAT ÜNLÜ
HALİL DOĞAN KATIRCIOĞLU...DOĞAN ULUÇ
ALÂEDDİN BİLGİ...ORHAN ERİNÇ
SERACEDDİN ZIDDIOĞLU...DOĞAN HEPER
EROL GÖNENÇ...DOĞAN HIZLAN
EROL AKINCILAR...ALİ GEVGİLİLİ...ÜNAL SAKMAN
RAHMİ TURAN...SUAVİ KAPTAN...ALPAY KABACALI
ENGİN KÖKLÜÇINAR...KENAN AKIN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Fuat Süreyya Oral, 1934 yılında Velid Ebüzziya'yı ziyaret edip, gazeteci olmaya karar verdiğini söyleyerek, kendisine basın tarihiyle ilgili kaynak önermesini rica ettiğinde aldığı yanıt oldukça manidardır: "Ne tarihi? Bu mesleğin bir tarihi yoktur, olacaksan bunun için gazeteci ol."

Tabii ki o günden bu yana, Türkiye basın tarihi üzerine çeşitli çalışmalar yayımlanmış, bu eksiklik bir ölçüde giderilmiştir. Ancak, tarih yazımının ulaşılan yazılı belgeler üzerinden yapılması çeşitli kısıtlamaları da beraberinde getirmektedir, çünkü gazeteciler haberleri, röportajları ve yazılarıyla tarihe not düşerken, birçok tarihi olayın birinci elden izleyicileri olarak hepsini yazamadıkları paha biçilmez değerde tanıklıklar da biriktirirler. Dolayısıyla basın tarihi alanının sözlü tarih çalışmaları ile zenginleştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü tarafından yürütülen Türkiye Sözlü Basın Tarihi Araştırma Projesi işte bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Proje verilerinin *Türkiye Sözlü Basın Tarihi* adı altında, üç ciltlik bir dizi halinde okuyucu ile buluşturulması planlanmıştır. Dizinin bu üçüncü ve şimdilik son cildinde 1932-1944 yılları arasında doğmuş ve ne yazık ki bazıları artık aramızda olmayan gazetecilerle yapılmış görüşmeler yer alıyor. Onların tanıklıkları yakın tarihimizin önemli dönüm noktalarına ilişkin zengin bir malzeme de sunuyor. Diğer yandan, Türkiye basın tarihi, Türkiye'nin demokrasi tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Demokratikleşme sürecinin inişli çıkışlı yollarında ilerleyen bir ülkede, doğruyu duyan, gerçeği gören gazetecilerin duyduklarını ve gördüklerini yazdıkları için çektikleri çilelerin tarihidir. Tanıklıklarda, ülkemizde gazeteciliğin bu kuşağının meslek ilkeleri ve demokrasi adına çektiği sıkıntıların izleri de sürülebiliyor.

Türkiye Sözlü Basın Tarihi, sadece gazetecilik mesleğinin değil, Türkiye tarihinin bilinen, bilinmeyen çeşitli yönlerine ışık tutan; sadece basın tarihi araştırmacılarına değil, Türkiye'nin dününü anlamak isteyen tüm okurlara yararlı olacak değerli bir çalışma.

9 786053 328551

KDV dahil fiyatı
30 TL

TARİH

SUAT GEZGİN – VELİ POLAT – H. ESRA ARCAN
TÜRKİYE SÖZLÜ BASIN TARİHİ - III

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2015
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
ALİ BERKTAY

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NİHAL BOZTEKİN

DİZİN
NECATİ BALBAY

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM: EYLÜL 2016, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-855-1

BASKI
MİMOZA MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
MERKEZ EFENDİ MAH. DAVUTPAŞA CAD. NO: 123 KAT: 1-3
ZEYTİNBURNU İSTANBUL
(0212) 482 99 10
Sertifika No: 33198

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Suat Gezgin
Veli Polat
H. Esra Arcan

Türkiye Sözlü Basın Tarihi

cilt III

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Türkiye Sözlü Basın Tarihi Araştırma Projesi

Proje Yürütücüsü
Prof.Dr. Suat GEZGİN

Proje Koordinatörleri
Doç.Dr. Veli POLAT
Doç.Dr. H. Esra ARCAN

Proje Danışmanları

Prof.Dr. Atilla GİRGİN
Prof.Dr. Nilüfer SARI SEZER
Prof.Dr. Aslı YAPAR GÖNENÇ
Prof.Dr. Belkıs ULUSOY NALCIOĞLU
Doç.Dr. Şükrü SİM
Yrd.Doç.Dr. Hasan ÜSTÜN
Yrd.Doç.Dr. Meltem ÜNAL ERZEN
Yrd.Doç.Dr. Özgü Işık YOLCU
Yrd.Doç.Dr. Sinan LAÇİNER
Yrd.Doç.Dr. Korhan MAVNACIOĞLU
Yrd.Doç.Dr. Berrin KALSIN
Yrd.Doç.Dr. Ebru Belgin YETİŞKİN
Yrd.Doç.Dr. Nuray YILMAZ
Yrd.Doç.Dr. Nihal KOCABAY ŞENER
Arş.Gör.Dr. Ersin TURAN
Arş.Gör.Dr. Ahmet Kadri KURŞUN
Arş.Gör.Dr. Hülya SEMİZ TÜRKOĞLU
Dr. Esra OĞUZHAN
Öğr.Gör. Kerim EVREN
Öğr.Gör. Yusuf Ziya AY
Aslı GEVGİLİLİ
Burçak ORÇUN
Erhan KILIÇ
İsmail YORULMAZ
Olga Untila ŞAHİN
Orhan ERİNÇ
Özgür BALİ
Serdar TALU
Sevim AYIK
Sinem BİROL

Proje Uzman ve Araştırmacıları

Doç.Dr. Cenk DEMİRKIRAN
Doç.Dr. Uğur GÜNDÜZ
Yrd.Doç.Dr. İlkay NİŞANCI
Yrd.Doç.Dr. Ümit SARI
Yrd.Doç.Dr. Nuray YILMAZ
Yrd.Doç.Dr. Süleyman TÜRKOĞLU
Yrd.Doç.Dr. Onur AKYOL
Arş.Gör.Dr. Ahmet Kadri KURŞUN
Arş.Gör.Dr. Özlem ARDA
Arş.Gör.Alper DİNÇEL
Havva BOZKURT MERİÇ

Bu araştırma projesi herhangi bir finansal destek alınmadan İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi çalışanlarının gönüllü desteği ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kitap olarak yayımlanmasındaki katkılarından dolayı İş Bankası Kültür Yayınları'na teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

Önsöz VII

Nail Güreli 1

Altan Öymen 43

Ziya Nebioğlu 81

Hasan Pulur 105

Oktay Ekşi 131

Nevzat Ünlü 167

Halil Doğan Katırcıoğlu 193

Doğan Uluç 215

Alâeddin Bilgi 259

Orhan Erinç 287

Seraceddin Zıddıoğlu 345

Doğan Heper 371

Erol Gönenç 395

Doğan Hızlan 459

Erol Akıncılar 467

Ali Gevgilili 509

Ünal Sakman 547

Rahmi Turan 575

Suavi Kaptan 655

Alpay Kabacalı 665

Engin Köklüçınar 685

Kenan Akın 731

Dizin 775

Önsöz

Fuat Süreyya Oral 1934 yılında Velid Ebüzziya'yı ziyaret edip, gazeteci olmaya karar verdiğini söyleyerek, kendisine basın tarihiyle ilgili kaynak önermesini rica ettiğinde aldığı yanıt oldukça manidardır: "Ne tarihi? Bu mesleğin bir tarihi yoktur, olacaksan bunun için gazeteci ol." Ne mutlu ki o günden bu yana, Türkiye basın tarihi üzerine birçok çalışma yayımlanmış, bu alandaki kuraklık göreceli olarak sona erdirilmiştir. Ancak, tarih yazımının ulaşılan yazılı belgeler üzerinden yapılması çeşitli kısıtlamaları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle basın tarihinin etno-metodolojik bir yaklaşımla sözlü tarih çalışmaları ile zenginleştirilmesine ihtiyaç vardır.

Öte yandan, gazetecilik diğer pek çok özelliğinin yanı sıra, tarihle ilişkisi açısından da diğer mesleklerden ayrılır. Gazeteci, gazete haberleri ile gelecekte yazılacak tarih yazımının adeta günlük notlarını kayda düşer. Bu anlamda gazeteciler günümüzün tarih yazıcıları, bir başka deyişle çağdaş "vakanüvis"lerdir. Aynı zamanda, gazeteciler tarihe not düşerken birçok tarihi olayın da birinci elden tanıkları olarak yazdıklarının ya da yazabildiklerinin dışında da pek çok tanıklık biriktirirler.

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü bu tanıklıkların kişisel deneyim ve birikimler olarak kalıp, yok olma-

ması amacıyla Türkiye Sözlü Basın Tarihi çalışmasını projelendirerek çağına tanıklık eden gazetecilerin tanıklıklarını derleyip arşivleme çalışmasını başlatmıştır. Çalışma, 1910 yılında Osmanlı tabiyetinde doğan gazetecilerle başlatılmıştır.

Bu noktada çalışmanın kavramsal çerçevesi üzerine bazı bilgileri aktarmak yararlı olacaktır. Paul Thompson sözlü tarih çalışmalarını "geçmişin sesi"ni bugüne taşıyan bir çaba olarak tanımlar. Sözlü tarih çalışmaları tarih yazımından farklı olarak, yazılı kaynaklarda mevcut olmayan geçmişi açığa çıkarmayı hedefler. Tarihi yorumlamak yerine olguları, gerçekleri, kanıtları bireylerin deneyimine başvurarak kaydetmeyi amaçlar. Böylelikle tarihçilerin geçmişi yeniden inşa edebilecekleri belgeler birinci el tanıkların anlatıları aracılığı ile doğrudan derlenerek kaydedilir. Bireysel anı ve hatırlamaları esas alan sözlü tarih çalışmaları bu noktada eleştirilerek, kişisel hafıza ve hatırlamanın gerçeği tahrif edebilme potansiyeline dikkat çekilmiştir. Gazetecilik, antropoloji, tarih, sosyoloji gibi çeşitli bilim alanlarının katkı ve katılımı ile disiplinler arası zenginliklerle geliştirilmiş olan sözlü tarih çalışmaları bu anlamda eklektik karaktere sahip bir etno-metodolojik araştırma yöntemidir. Tek bir röportaj-söyleşi-mülakattan derinlemesine mülakat veya nehir söyleşiye veya kapsamlı araştırma projelerine kadar çok çeşitli formlarda olabilir. Bu çalışma, diğer tüm sözlü tarih çalışmaları gibi kapsamlı bir ön araştırma, görüşme ve görüşmelerin kaydı ve kayıtlı sözlü görüşmelerin yazılı belgeye dönüştürülmesi olmak üzere üç aşamayı içermektedir. İlk aşamada, ön araştırma konuyla ilgili literatürün araştırılması, görüşülecek kişilere ilişkin biyografik araştırma, soru formunun hazırlanması, katılımcıların belirlenmesi ve iletişim kurulması sürecini içermiştir. Bu süreç kapsamındaki tüm çalışmalar gönüllülük temelinde gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada görüşülmek üzere belirlenen isimler zaman içinde artmış ve çalışma toplam 54 kişi ile gerçekleştirilen görüşmeleri içermiştir. Türkiye basınının sözlü tarihini kayıt altına alan görüşmeler sesli-görüntülü kayıt altına alındıktan sonra görüşmenin kaydı, deşifre edilerek yazılı hale getirilmesi, eksik isim, tarih gibi

bilgilerin tamamlanması, görüşülen kişinin özgün tavrının korunarak yazıya dökülen bilgilerin yayına hazır hale getirilmesi aşamalarını içermiştir.

Görüşme çerçevesini belirleyen sorular kişisel, mesleki özgeçmiş ve toplumsal çevre ve kurumsal ilişkiler olmak üzere üç ana tema üzerinden belirlenmiş ve 29 soru sıralanmıştır. Soru seti içinde gerek yapılandırılmış sorular gerekse yarı yapılandırılmış sorulara yer verilerek görüşme akışı içinde ihtiyaç duyulabilecek esneklik sağlanmıştır.

Çağına tanıklık etmiş gazetecilerin kendi deneyimleri ışığında günümüze aktardıkları tanıklıkların derlendiği *Türkiye Sözlü Basın Tarihi* adlı çalışmanın şu an elinizde bulunan üçüncü cildi 1932 ile 1944 yılları arasında doğan gazetecilerin tanıklıklarını içermektedir.

Böylelikle, Türkiye tarihinin hukuki, politik, sosyal ve kültürel dönüşümünün Türkiye basın tarihi içindeki yansımaları sözel kaynakların anlatılarına dayalı olarak bir kez daha gözden geçirilmek üzere okura sunulmaktadır.

Kitapta yer alan tanıklıklar, kronolojik ve tematik kategorilere ayrılarak içeriklendirilmiştir. Böylece söz konusu zaman diliminde gazetecilerin kişisel özgeçmişleri aracılığı ile döneme ait sosyoekonomik ortam tasvir edilirken, diğer yandan, çalışmanın gazetecilik faaliyetlerinin pratiğini belirleyen gelişmeleri de içerebilmesi amacıyla belirli tematik izlekler takip edilmeye çalışılmıştır. Tematik izlekler ana hatları ile dönemin gazetecilik pratiğinin düşünce ve ifade özgürlüğü, gazetecilik etiği, gazetecilerin nitel donanımı (eğitim vb.), gazetecilerin sosyoekonomik hakları ve mesleki örgütlenme, gazeteci-gazete sahibi ilişkileri, gazeteci-iktidar (hükümet-ordu-sermaye) ilişkileri, basının teknolojik olanakları ve cinsiyet açısından basında çeşitlilik konularını öne çıkarmaktadır.

Görüşmelere zaman ayırarak, değerli birikim ve kişisel anılarını bizimle paylaşan çok değerli katılımcıların katkıları olmasaydı bu çalışma gerçekleştirilemezdi. Çalışmamız sırasında görüşme yaparak tanıklıklarını derlediğimiz çok değerli meslek duayenleri-

mizden İlhan Selçuk, Ali İhsan Göğüş, Metin Erksan, Taha Toros, Halil Doğan Katırcıoğlu, Hasan Yılmaer, Necmi Tanyolaç, Sadun Tanju, Suavi Kaptan, Selami Akpınar, Bedii Faik Akın, Fikret Otyam, Ziya Nebioğlu, Oktay Akbal, Alpay Kabacalı, Erol Simavi, Leyla Umar, Vasfiye Özkoçak, Yıldız Sertel, Özcan Ergüder ve Hasan Pulur'u ebediyete uğurladık. Katkıda bulunarak çalışmamızın Türkiye basın tarihini aydınlatmasını sağlayan tüm katılımcılara teşekkürü bir borç biliriz. Öte yandan, çalışmanın her aşamasında katkıda bulunan ve emek veren İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi mensuplarına da teşekkür ederiz.

Gazetecilik pratiğinin dününe ilişkin bazı detayları sizlere aktararak, gazeteciliğin yarınına ışık tutmak istedik. Başlattığımız çalışmanın sadece basın tarihi araştırmacılarına değil, Türkiye'nin dününü anlamak isteyen tüm okurlara yararlı olması dileğimizdir.

Suat Gezgin

KENAN AKIN

1944 -

Görüşme Tarihi: Aralık 2008

Yayına Hazırlayan
Ahmet Kadri Kurşun

Görüşmeci
H. Esra Arcan

"Mardin'de doğmuşum"

28 Ekim 1944'te Mardin'de doğmuşum. Mardin, bildiğiniz gibi Güneydoğu'nun en güneyinde olan bir tarihi kentimiz ve tarihte çok popüler olmuş bir şehir. Biz eskiden beri biliyorduk zaten kıymetini, değerini. Gerçekten de taş yapılarıyla, mimari stiliyle, gelenek ve görenekleri, yemekleri, giyim ve âdetleriyle enteresan ve ilgi çekici.

Üstelik din dokusu bakımından da, enerji dokusu bakımından da... Mesela Müslümanların yanı sıra Hıristiyanlar, Süryaniler hatta Ermeniler ve çok az olmasına rağmen Yahudilerin de zaman zaman yaşadığı, beraber kaynaştığı ve en ufak bir olayın olmadığı bir kent, yani en azından ben orayı terk edene dek. Orada yaşadığım sırada genel görünüm buydu.

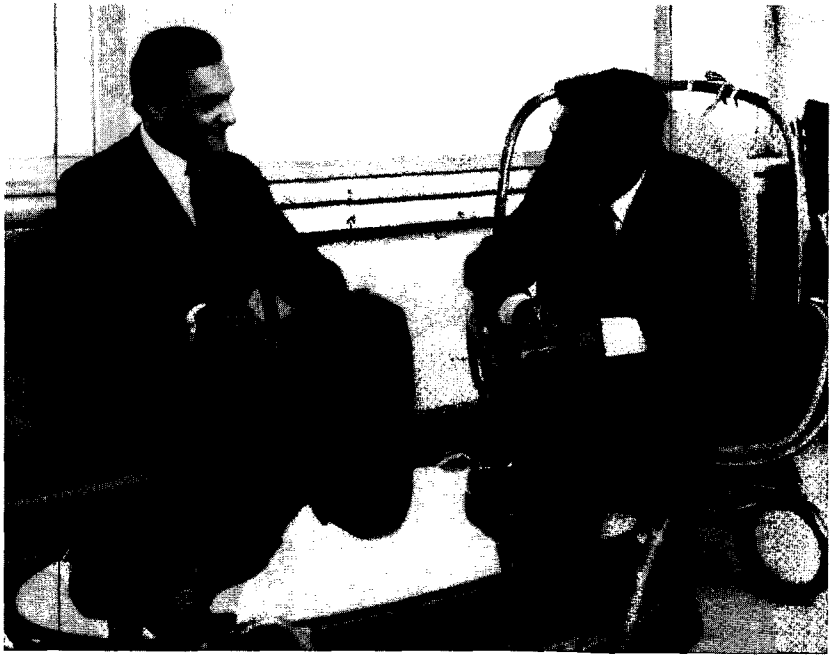
Çokkültürlü ama kültüre susamış bir şehir: Mardin

Allah rahmet eylesin, babam ve annem (hâlâ hayatta), okuma yazma bilmiyorlardı. Fakat dayım, Allah rahmet eylesin, çok aktüel bir insandı. Mardin'de gazete okuyanlar o zaman elle gösterilircesine azdı. O üç ya da dört gazete birden okurdu ve ben de o

gazetelere göz atarak aşina oldum. Gazeteciliğe daha ilkokuldan itibaren çok büyük bir merak besliyordum içimde. Ortaokulda taşra gazeteciliğine yöneldim ve mahalli gazetelerde spor yazmaya başladım. Yani 1950-55'lerde ben gazeteciliğe fiilen başlamış oldum, rahmetli Mahmut Sezgin dayımın önderliği ve teşvikiyle.

O sıralar bizi en çok *Hürriyet* ilgilendirirdi. Sonra *Hayat* mecmuası çıktı bir ara, kasıp kavuruyordu, kimse bulamıyordu; ben onu alıyordum. Onu satan Süryani bir ağabeydi. O da benim gazeteciliğe olan merakımı biliyordu. Yanında okutturuyordu bana, sonra aboneye gönderiyordu. Dergi o kadar az geliyordu, satılıyordu. Yani Mardin aslında kültüre susamış, çokkültürlü bir şehir ama ihmal edildiği için...

İki ya da üç kütüphane vardı, oralara gidip mecmua veya kitap okuyabiliyorduk. Rahmetli babam, okuma yazma bilmediği halde, okuma yazmayla ilgili, sanatsal aktivitelerle ilgili bütün isteğimizi yerine getiriyordu. Plak vardı o zaman, büyük boy plaklar. Gazi-

Kenan Akın (sağda) gençlik yıllarında Suudi Arabistan Prensi Faysal ile...

antep'e her gittiğinde bana plak getirirdi. Böyle bir ortamda olmamıza rağmen büyük bir kültürel beslenme imkânı oldu benim için.

"Gazetecilik Enstitüsü'nü tercih ettim çok büyük mutlulukla"

İlkokul, ortaokul derken, liseyi Mardin'de bitirdim. O zaman üniversiteler şimdiki gibi merkezi sistemle değil, ayrı ayrı sınavlarla öğrenci alıyordu. Bu yüzden bir Ankara bir İstanbul gidip geldik. Beş altı üniversiteye birden müracaat ettim. Yanlış hatırlamıyorsam Ankara'da bir üniversiteyi kazanmıştım. Ama İstanbul Üniversitesi'nde Gazetecilik Enstitüsü'nü de kazandım ve ben Gazetecilik Enstitüsü'nü tercih ettim çok heyecanlanarak, çok büyük mutluluklar duyarak, sevinçle...

O sıralarda zaten ben gazeteciydim. Mardin'de taşra muhabirliği yaparken bir yandan da *Tercüman*'ın spor taşra muhabirliğini yapmaya başlamıştım ve gelir gelmez beni yurt haberlerine aldılar *Tercüman*'da. 1960'ın sonları ya da 1961'in başları. Bir yandan üniversiteye devam ettim ve gazetecilik mesleğimde de cüzi bir ücret alıyordum, çok az bir şeydi.

1962'de Gazetecilik Enstitüsü, Hukuk Fakültesi'nin de yer aldığı merkez binanın olduğu yerde, sınıf şeklindeki çok ufak bir bölümde, bir müdürlük olarak eğitim veriyordu. Fakat hocalar

inanılmaz! Kimler yok ki: Gazeteci olarak Abdi İpekçi'den tutun Cevat Fehmi Başkut, Burhan Felek, Ecvet Güresin, Haldun Taner, Faruk Kadri Timurtaş; profesörlerden Sabri Esat Siyavuşgil, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu... Yani kalburüstü bütün gazeteciler ve bütün profesörler bizim Gazetecilik Enstitüsü'nde. Böyle bir ortamda buldum kendimi. Okul o kadar hoşuma gitti ki... Birkaç dersi bilerek bıraktım o zaman, hemen askere alınmamak için. Buradan mezun olanlar askere yedek subay olarak gidiyorlardı. Ben de henüz gazeteciliğe yeni başlamışken erkenden askere gitmek istemiyordum. Bir ya da iki ders bıraktım ve bu şekilde beş altı sene sonra ancak mezun olabildim. Okula her sene gidip geliyordum ama bilerek dersleri vermiyordum. Hatta bazı hocalar benim dersim olduğunu bilmiyorlardı, gazeteci sayıyorlardı beni; hocalarla arkadaşça, gayet güzel bir ortam vardı.

İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü, genel yayın yönetmeni fabrikası

Bir ara bizim sınıftan mezun olan arkadaşlar arasında, ben saydım, hepsi büyük gazetelerde 18 genel yayın müdürü oldu. Mesela hatırladığım kadarıyla Doğan Heper, *Milliyet*'te görev almıştı. Yine Seçkin Türesay, *Hürriyet*'in genel yayın müdürlüğünü yaptı. Uğur Dündar gibi mezunlar da vardı aralarında.

Her meslekte olduğu gibi gazetecilikte de yaşa göre her devirde mutlaka çıraklık-ustalık ilişkileri vardır. Ben gözümü *Tercüman* gazetesinde açtım ve orada epey gözüm açıldı diyebilirim. Büyüdük, serpildik, o dönem içinde çok kişi geldi geçti. Hakikaten iyi yazarlarla karşılaştım. Tabii ben hem yazar hem çizer hem de patron seviyesindeki ilişkilerimi çok iyi şekilde geliştirdim, üst düzeyde tuttum. Usta diyeceğim kişiler arasında halen mesela hayatta olan, Allah uzun ömürler versin, Burhan Tahsin Bey vardı. O çok önemliydi benim için. Çok güzel resim altı yazardı, çok güzel haber kısaltırdı, çok güzel başlık atardı, esprili bir insandı. Yani şu anki adıyla "yazı işleri"nde ilk kez onun yanında stajyerliğe başlamıştım.

"Murat Sertoğlu, Tarık Buğra... Pek çok ustadan feyz aldım"

Birdenbire oldu; gündüzleri güya okula gidiyordum, geceleri gazetede çalışıyordum. Gece bana bırakırlardı gazeteyi hemen onlar giderlerdi. Zaten çok yorulmuşlar; altıdan yediden sonra giderler, yemek yerler, gece yarısı on bir on iki sularında gelirler, kontrol ederlerdi. Yapılanlar çoğu zaman, hiçbir şekilde değiştirilmeden giderdi, onun için onlardan çok şey öğrendiğimiz oldu. Ertuğrul Yeşiltepe vardı, rahmetli oldu; Sadettin Çulcu vardı, rahmetli oldu; yine rahmetli Murat Sertoğlu... Ve Oktay Verel Bey var. Onlardan çok şeyler kaptık. Bizim zamanımızda Kadircan Kaflı, Ahmet Kabaklı vardı, Tarık Buğra vardı. Yazı olarak da gazeteci olarak da epey feyz aldık bu kişilerden.

Kenan Akın, Suudi Arabistan Kralı Fahd Bin Abdulaziz ile...

Kenan Akın, Kıbrıs'ta BM Özel Temsilcisi Weckman ile..

Öte yandan, beraber gittiğimiz gazetecilik olaylarında da birtakım ustalarımız da oldu tabii: Necmi Onur oldu, Tahir Kutsi Makal oldu röportaj konusunda benim etkilendiğim. Çünkü röportaja daha meyil vermiştim bir ara. Ben hem muhabirlik yaptım, hem fotoğraf çektim, hem röportaj yazdım, hem haber yazdım, hem gazete yönettim; genel yayın müdürlüğüne kadar hemen hemen bütün aşamalarda ve bölümlerde çalıştım. Televizyonlar kurdum, televizyonun başında çalıştım, halen televizyondayım mesela. Enstitü'de aldığım eğitim çok önemliydi, meslek kuruluşları, onlara da sıra gelecek mutlaka ama Gazeteciler Cemiyeti, Basın Konseyi... Pek çok kurumda faaliyetlerim oldu.

Gazetecilik mesleğinin maddi boyutlarına gelince şunu söyleyebilirim: Doğrudan doğruya gazetecilikten elde edilen aylıkla geçinmek mümkün değildi. O sıralar babamdan yardım alıyordum ve ben iki iş yapıyordum. Daima iki iş yaparım, yani mesleğimle ilgili. *İstanbul Ekspres* gazetesine gider, orada da gündüzleri biraz görünürdüm. Kısa süreliğine ufak tefek birkaç haber yazardım orada da.

Katkıda bulunsun diye çalışmıştım orada da. Buna rağmen yeterli değildi. Gazeteciler çok müşkül durumda idi. Bu nedenle

simitle, çayla simgelenirdi meslek. Gerçi biz o dönemi çok az gördük, çünkü bizden öncekiler için durum daha da vahimmiş.

"Biraz zedelenmiş olabilir ama yine de gazeteciye güven var"

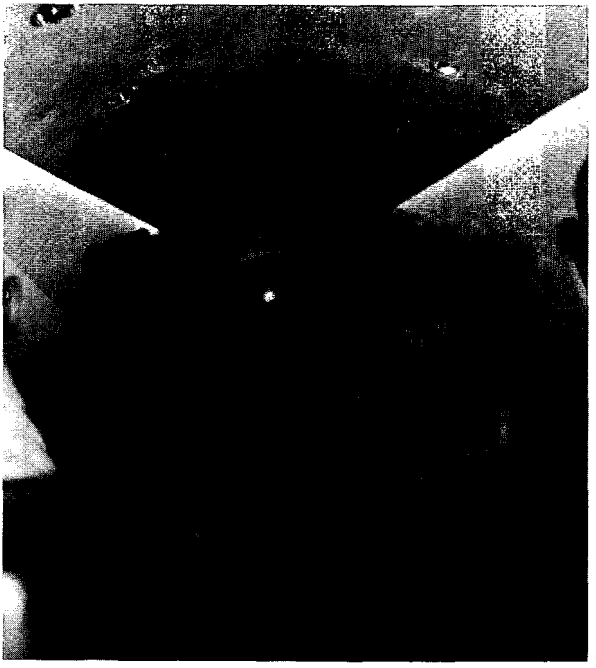
Bizim zamanımızda yurtdışına gitmek bile hayaldi; mesela birisi yurtdışına gidince gazetede büyük olay olurdu. Döndükten sonra on gün, on beş gün anlatırdı anılarını, hatta yazardı. Hatırlıyorum, bir arkadaşımız Bulgaristan'a gitti geldi diye kıyamet kopmuştu. Arkadaşımız sol görüşe yakın görünüyordu o sırada. Bulgar sevgili geldi, sağ içerikli oluverdi birden. Buna benzer espri konusu olan birtakım olaylar yaşandı.

Ama o dönemlerde halk gazeteciyi kendinden sayıyordu. Örneğin berber gibi, ayakkabıcı, kitapçı, manifaturacı, kırtasiyeci gibi, gazeteciyi de kendine yakın bir meslekten sayıyordu, güveniyordu. Günümüzde de halen, güven unsuru biraz zedelenmiş olabilir ama yine de gazeteciye güven var.

Tabii şu anda görüyoruz bazı olayları, sanki halktan değilmişiz gibi birtakım intibalar, şekiller, birtakım kaleme almalar oluyor, yazmalar oluyor. Onlar da değişik yani okuyucu bulmak için bir nevi yazı çeşidi bence.

"Öyle bir öne geçtik ki şu anda kimse bizi tutamıyor"

Muhakkak ki kısıtlamalar çoktu, [imkânlar] korkunç bir şekilde geriydi, hatta çağa göre geriydi. Zaten matbaa çok geç geldi Türkiye'ye. Ondan sonra, onun etkisiyle her şey çok [geç] geldi ama bir ara –onu sonra anlatacağım– öyle bir öne geçtik ki şu anda kimse bizi tutamıyor. Şimdi düşünebiliyor musunuz, siyah beyaz düz baskı, klişelerden düz baskı, hurufattan dizgiler yapılıyor, kurşunla harfler dökülüyor, onlar tabii devam etti. Fakat birdenbire web ofset, ondan sonra ofsete dönüldü. Şimdi bilgisayara

Kenan Akın, özel bir uçak yolculuğunda Rahmi Koç'la...

dönüldü, çok büyük gelişmeler oldu Türkiye'de. Eskiden çok zayıf ve yalındı.

Bu arada habercilik faaliyeti açısından ulaşım, iletişim çok zordu. Ben Mardin'den yola çıkayım önce, demin de söylediğim gibi Mardin'de başlamıştım ya... Mardin'de bazen olaylar oluyordu, sınır olayları filan; büyük olaylar oluyordu, onları bağlı bulunduğum gazetelere bildirmek istiyordum. Altı saat beklediğim oluyordu; basın yazılıyor ve altı yedi saat bekliyordum. Sabahleyin saat dokuzda haber elde ediyorduk, bazen ancak gece saat dokuzda bize sıra gelirdi. Bazen altı saatte ama on iki saate kadar uzadığı vardı. Sonra teleks geldi ama teleksi almak çok zordu. Her gazeteye bile vermezlerdi, sonra vermeye başladılar. Teleks hattı yoktu, alet de satılmıyordu, zor bulunuyordu.

Bazen telefon kesiliyordu; İstanbul-Ankara. Ankara'dan Adana'ya verirlerdi haberleri, Adana'dan İstanbul'a geçerlerdi. Bu *Cumhuriyet*'te bir iki kere olmuştu hatırlıyorum.

Yani anlattığım şu ve yazmıştım, yani daha doğrusu okumuştum bunu "gazetecilik teknikleri anormallikleri" diye. *Cumhuriyet*'in Ankara bürosunun bütün tevziatı kesilmiş ve *Cumhuriyet* muhabirleri bir buluşla kendilerine göre Adana'ya geçmişler. Adana'daki arkadaş da o haberi İstanbul'a geçmiş, yetiştirmiş daha önceden, iyi de olmuş. Sonra tabii herkes bütün imkânları kullanmaya başladı.

"1960 sonrası, meslek avantajlarından yararlandım"

Ben eski hayatı yaşamadım gazeteci olarak, yani 60 öncesi hayatı yaşamadım, fakat 60 sonrası elde edilen avantajlardan yararlandım. Hakikaten çok önemli avantajlardı. Çok önemli dediğim şu mesela: Mesleğinizin yaşına göre izne çıkma hakkınız oluyordu. En son mesela benim yakaladığım zirve, 56 gün izin senede ve bir maaş ikramiye, izin gideri, izine gideceğiniz zaman. 212 sayılı yasada bu var: Beş seneden sonra isteseniz de, kendileri atsalar da seneler bölünüyor, tazminatınızı alıyorsunuz en son maaşınıza göre. Altı yedi sekiz saatten fazla çalışmak yok, çalıştığınız zaman mesai alıyorsunuz. Mesai yüzde 100 zamlı, bayram günleri zamlı, öyle çok enteresan şeyler vardı.

Kanun çıktıktan sonra sendikalı olmak mecburiyeti getirildi, sendikalı olundu; yani sendika kanunu çıkarmadı, çıkan kanuna sahip oldu, onu uyguladı, uygulamasını o yaptı. Hepimiz sendikalı olduk tabii, hepimiz olduk. Zaten sendikalı olmasanız bile istifade ediyordunuz. Eğer o işyerinde sendika varsa toplu sözleşmeler yapılırdı. Sendikalar tarafından yapılan toplu sözleşmeler sendikasızlara da uygulanırdı. Özellikle işverenler bunu tercih ederdi, sendikasız yapmak üzere.

"En büyük hayalimiz TGC üyesi olabilmekti"

Bizim için en önemli şey Gazeteciler Cemiyeti (TGC) üyeliğiydi, en büyük hayalimiz oydu. Şöyle sırayla anlatayım; önce gazeteye

Libya'nın eski lideri Muammer Kaddafi ve Kenan Akın...

girmek, stajyer olsa bile. Sonra gazetede kadroya girmek, kadroya girdikten sonra asgari ücrete tabi [olarak] en azından, sigortanızın ödendiğine kanaat getirmek, arkasından iki sene sonra yahut Gazetecilik Enstitüsü'nden mezunsanız altı ay sonra basın kartını elde etmek. Basın kartını elde ettikten sonra –sarı basın kartından bahsediyorum– Cemiyet'e müracaat etmek ve Cemiyet'e katılmak. Muazzam bir olaydı sarı basın kartının hamili, Cemiyet üyesi olmak, muazzam bir olaydı. O müstesna bir haz veriyordu, en azından ben bu hazzı duydum ve sonuna kadar devam ettirdim. Nitekim sonra da Cemiyet'in yönetim kuruluna kadar yükseldik tabii.

"Epey ödül aldım Gazeteciler Cemiyeti'nden"

Türkiye Gazeteciler Sendikası'na (TGS) zaten üyeydik, ondan sonra hiçbir sendikaya üye olmadık, zaten üyeliğimiz düştü, bir şey oldu, bilmiyoruz onu. Zaten sendika faaliyetten yoksun oldu. Fazla takip etmedik onu ama Gazeteciler Cemiyeti'ne üye olduktan sonra ilişkilerimiz gelişti. Gazeteciler Cemiyeti'nin basın balo-

larına, gecelerine katılmayı büyük bir görev gördük ve gönülden katıldık. Çok büyük zevk aldık, heyecanlandık, kıvanç duyduk. Artı yarışmaları vardı Gazeteciler Cemiyeti'nin, haber yarışması, orada da ödüller aldık. Epey ödül aldım, en azından Gazeteciler Cemiyeti'nden. Şu anda "Türkiye" Gazeteciler Cemiyeti, biliyorsunuz onu. Galiba beş yahut altı ödülüm var benim, iki tane birincilik olmak üzere. Ondan sonra yönetim kuruluna girdim ben iki dönem. Birinci dönem Nezih Demirkent rahmetli, onun başkanlığındaydı. İkinci dönem, bir aradan sonra yeniden yönetim kuruluna girdim ve birinci arada, birinci yönetim kurulunda, Basın İlan Kurumu'na, yönetim kuruluna girdim Gazeteciler Cemiyeti temsilcisi olarak; fakat seçimi –çok muazzam bir seçim– İstanbul'dan kimse kazanamamış şimdiye kadar, yani Gazeteciler Cemiyeti'nin gönderdiği adaylardan. Hatta Burhan Felek Hoca bile girmiş fakat maalesef kazanamamış, çünkü büyük kulisler dönmüş. Ben herhalde talihliyim diyeyim veya yararlılığımdan, sevildiğimden ötürü desteklendim. Bir oy farkıyla İzmirli arkadaşı ilk defa yenmiş oldu İstanbullu bir arkadaş ve yönetim kuruluna girdim Basın İlan Kurumu'nun. Büyük olay oldu. Reklam Kurulu kuruldu Sanayi Bakanlığı'na bağlı ve gazetecilere sadece bir kontenjan verildi. Fakat onun seçimi de İstanbul, İzmir ve Ankara'daki gazeteciler cemiyetlerinin müşterek bir adamı; bunu bulmak imkânsızdı, mümkün değildi. Ben bulundum, ben aday gösterildim ve kabul edildim. Reklam Kurulu'nda da görev yaptım üç sene.

Bu sıralarda Basın Konseyi kuruldu. Basın Konseyi'nin kuruluşu sırasında Gazeteciler Cemiyeti vardı. Fiilen vardı başkanlarıyla her şeyiyle hatta bir ara yer bile gösterilmek istendi Basın Konseyi'ne. Nezih Bey vardı, Orhan Bey vardı, şu andaki hukuk müşaviri vardı, hatta o hukuk müşaviri genel sekreter olmuştu. Neyse biz Basın Konseyi'nin kurucuları arasına girdik, sonra Yüksek Kurul üyeleri seçildik. Ben Yüksek Kurul üyesiyim Basın Konseyi'nin, 27 yıldan beri halen, yani kuruluşundan beri, ama arada iki defa da Gazeteciler Cemiyeti'nin yönetim kurulundaydım. Bu kurumlar düşman kardeşler gibi görülüyordu. Ben arayı bulmak istiyordum ama bulamadım maalesef.

"Bu işin mektebi şu andaki Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'dir"

Eskiden gazeteci cemiyetleri arasında rekabet fazla değildi, üstelik İzmir bizimle eşgüdüm içindeydi. Ankara biraz daha kendini öne almak istiyordu, fakat Ankara'daki gazetecilerin büyük bir kısmı İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'ne de üyeydi aynı zamanda. Daha sonra da Ankara da bizden istedi, hatta beni bile yazmışlardı Ankara'da. Ben önce sesimi çıkarmadım, sonra istifamı yolladım. Fakat tabii bu işin mektebi Gazeteciler Cemiyeti, yani şu andaki Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'dir. Onu mutlaka kabullenmek lazım, işte rozeti burada [yakasını işaret ederek] daima bu rozetle gezmeye çalışıyoruz. Tabii Basın Konseyi rozetim de var, başka derneklerin rozetleri de var –en azından bizim okulun da rozeti– fakat tabii bizim Gazeteciler Cemiyeti en önemlisi. O zaman öyleydi, şu anda da öyle.

Malta eski cumhurbaşkanı Kenan Akın'la...

Taşra muhabirliğinden yurt haberleri servisine

Benim *Tercüman* gazetesindeki görevim, bildiğiniz gibi ben taşra muhabirliğinden geldiğim için doğrudan doğruya yurt haberlerine buyur ettiler diyelim. Yurt haberlerinde bir gün çok ilgi çekici bir olay oldu. Şefimiz ve birkaç arkadaş haber alıyorlar telefonla. Muhabir yazdırıyor ve onlar "motamo" [Fr. *mot à mot*; kelimesi kelimesine, aynen] ama çok süratli bir şekilde alıyorlar. O sırada pazar günüydü galiba, bir arkadaşımız gelmemişti. Telefon çaldı, şef dedi ki: "Siz alın haberi." Ben şaşırdım, çünkü daktilo kullanamıyordum o zaman. Kullanamıyordum, kalemle [not] almaya başladım, hatta bana bakmaya başladı "Ne zaman biter?" diye. İki dakika sonra bitirdim olayı, biraz bozulur gibi oldu. Kendi şeyini bitirdi, "Alamadın değil mi? Üzülme" dedi. "Yok, aldım" dedim. "Nasıl aldın?" "Not aldım, yeniden yazıyorum haberi" deyince bambaşka bir ufuk açıldı orada. Yani haberin hepsini alıyorlardı, ben not aldım, yeniden haberi yazıyorum. Kendiliğinden oluşan bir olay tabii; bunu birkaç defa daha tekrarladım. Hiç kimse bilmedi, sonradan açıklandı bu, sonra bu duruma dönüldü; yani düşünebiliyor musunuz, sayfalarca not almak, haber almak ne kadar pahalıya mal olur.

"Altı yedi ay sonra gece muhabiri ihtiyacı doğdu"

Eskiden, steno bilenler mutlaka not alırlardı. Yeniden haber yazmak biraz angarya, başkasının haberinden. Ben de genç bir çocuğum, hoşuma da gidiyor, oturup yazdım. Neyse yurt haberlerinde bir sene, herhalde altı yedi ay [sonra] gece muhabiri ihtiyacı doğdu. Gece başladık. Gece çok önemli, dediğim gibi. Gece büyüklerle tanışıyorsunuz, gündüz bir muhabir en fazla istihbarat şefi katına çıkabiliyor, istihbarat şefi düzeyinde kalabiliyor. Bazen "Haberi götür" diyorlar yazı işlerine, odacı kimliğinde sanki, "Buyur" diyor. Oradaki tanıyorsa belki "Merhaba" diyor, fakat gece hepsi oradalar, başka kimse yok. İcabında çay söyledikleri zaman

bana da söylüyorlar veyahut orada kalanlara da söylüyorlar, yemek söyledikleri zaman öyle. Derken bir ilişki kuruluyor, bu ilişki gazeteciliğe dönüşüyor, gazetecilik deneyimlerine, hünerlerin sergilenmesine ve öğretilmesine ve sınanmasına. Siz sırf bunun için de kalıyorsunuz.

Müjde Ar'ın gazeteci babası Vedat Akın'dan bir sitem

Ben şöyle böyle dokuz sene geçirdim gece muhabirliğinde, sonra Ankara'da bir şey oldu bizim *Tercüman* gazetesinde, bazı arkadaşlar ayrıldılar. Yönetimden mesela Muammer Yaşar Bostancı rahmet içinde kalsın. İstanbul'dan beş arkadaş göndermek mecburiyetinde kaldık. Birden boşaldı istihbarat, beni aldılar polis muhabirliğine. Ben öyle bir ay polis muhabirliği yaptım; çok zor bir olay, bana uymayan bir olay fakat yaptım bunu da. Hatta rahmetli Vedat Akın –soyadı Akın ama benimle hiç ilgisi yok, Müjde Ar'ın pederi– geldi dedi ki: "Yahu sen nasıl atlamadın, bekliyordum günlerce, haber atlayacaksın ki ben geleceğim." Bütün arkadaşlar beni kolluyorlardı, oradaki polis muhabirleri bana veriyorlardı haberleri, çünkü bende herhangi biriyle yarışma veyahut böbürlenme yok, normal bir şey gibi işte bir gazeteci... "Bir şey var mı?" diyorum, "Sende bir haber var mı?" diyorum, "Aman atlamayalım, bak yanlışlık olmasın beni gönderdiler" filan öyle idare ettik. Gece hakikaten büyük mesafe alındı.

"Bir lisan gazetecilikte iki insan değil, on insandır"

Bu arada lisan çok önemli gazetecilikte. Ben Arapça ara sıra konuşuyordum, yani Mardin'de konuşuluyordu o sırada. Sadece sokaktan kapma konuşma, okuma yazma yok tabii; gerçi aile arasında da konuşuluyordu ama tam hakiki bir şey değildi. Tabii yarısı Türkçe. Halen deyimlerin yarısı Türkçe ve o bile işime çok yaradı. Bir lisan gazetecilikte iki insan değil, on insandır. Bakın,

Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın Kenan Akın'ı kabulü...

Ortadoğu savaşları çıktı, Ortadoğu savaşları çıkınca beni gönderdiler Mısır'a, Süveyş Kanalı'na, oradaki harbe, takip etmek için. Ergin Konuksever de *Günaydın* gazetesinden gelmişti o sırada, iki ayrı gazeteciydik. Beraber gittik geldik. İyi intibamız oldu, güzel resimler çekildi, iyi yazılar yazıldı. Suudi Arabistan'a hacca gitmeye başladım.

"Gönderdiğim hacı listeleri gazeteye büyük tiraj aldırdı"

Eskiden giderlerdi gazeteciler, onlar da hacı olurlardı, gelirlerdi yazarlardı. Ben oradan günü gününe haberle uğraşırdım yani hacı olmaktan ziyade. Hacca giden gazeteciler için mesele haber göndermektir; bir savaşa giden muhabirler savaşmaz, haber gönderir, onun gibi bir şey... Orada da büyük bir başarı elde ettik. O resimler yayımlandığı zaman kıyamet koptu, çünkü öyle günü gününe resim yoktu. Herkes selam göndermeye başladı. İsim, onu buldum

ben mesela, her sayıda 300-400 isim çıkıyordu hacdan selam gönderiyor diye; Diyarbakırlılar, Mardinliler, Erzincanlılar, Ankaralılar diye, kafile başkanları diye. Büyük ilgi gördü, büyük tiraj aldı gazete. Bu iş büyüdükçe büyüdü. O sırada Lütfü Akdoğan Bey de vardı işin içinde. O da benim ustamdır, Ortadoğu'nun çok önemli gazetecilerindendir. Çok iyi Arapça bilir, okuma yazma dahil olmak üzere. Onunla da gittim geldim birkaç şey öğrendim, biraz daha geliştirdim hatta. Bu benim için önemliydi tabii ve ondan sonra çeşitli ülkelerde çeşitli röportajlar başladı.

O zamanlar yurtdışına bir gazetecinin gitmesi, haber yapması nadirdi ve çok ilgi görürdü. Mesela, rahmetli Abdi İpekçi'nin bir Afrika gezisi vardı. Bir filin ölümünü iki gün anlatmıştı yazısında. Çok ilgi çekiyordu düşünebiliyor musunuz? Şimdi belgesellerde nasıl doğduklarını, nasıl öldüklerini görüyoruz. Yani o kadar ilgi çekiciydi.

Ben bu arada tabii harpten sonra hacca gittim anlattığım gibi. Sonra çeşitli harpler oldu. Lütfü [Akdoğan] Bey de ayrıldı bir ara *Tercüman*'dan, parlamentoya gitti. Parlamentodan sonra biraz ayrıldı. O da iyi bir gazetecidir. Efendim, tabii konferanslar oluyordu uluslararası. İslam Konferansı'na Türkiye girdi, o önemli. Bütün konferansları hemen hemen izledim ben, bütün İslam Konferanslarını; altıncıdan ta yirmi birinciye kadar, sayı olarak. Zirveleri izledim; Arap zirvelerini izledim, İslam zirvelerini izledim. İstanbul'da olanları daha çok izlemeye başladık. Ülkelerin kuruluş yıldönümlerine gitmeye başladık. Çok iyi ahbaplar edindik orada gazetecilerden ve yönetimden.

"*Tercüman*'ın sahibi Kemal Ilıcak halen rüyalarıma giriyor"

Tabii mümkün olduğu kadar bardağın dolu tarafını görüyordum. Tamam, gazeteci boş tarafını da görmeli ama duruma göre, yani niçin gittiğine bağlı o. Eğer dolu tarafını görmeye gittiysen dolu tarafını görürsün, değil mi? Çünkü ona müracaat ediyorsu-

Kenan Akın, Arap Birliği Genel Sekreteri Mahmut Riad ile...

nuz vize alırken, diyorsunuz ki mesela: "X devlete gitmek istiyorum ben, lütfen bana gereken kolaylığı ve yardımı gösterin." Benim muradım, maksadım, bu X devletteki yaşantıyı dile getirmek, Türk okuyucuya tanıtmak. Siz derseniz ki "Ben oradaki sefaleti yahut adaletsizliği sergilemeye gidiyorum", kimse izin vermez zaten size. Mümkün olduğu kadar satır aralarında onlardan bahsediyoruz tabii, yani mümkün olduğu kadar gazetecilikten de vazgeçmeden, önümüze çıkanları çektik, yazdık. Ama [bazen, bardağın boş tarafı] önümüze çıkmıyordu zaten. Çok özel gayret sarf etmedik tabii [olumsuzlukları yazmak için]. Ama iyi bir şey oldu. *Tercüman*'da şöyle böyle yirmi sene aralıksız çalıştım. Tabii patron Kemal Ilıcak ile ilişkilerimiz de bu nedenle çok gelişti. Çok güvenini kazandım. Hem haberdeki sadakatim, yani yalan haber yazmamâ, hiçbir tekzip almama gibi hem de gazeteye getirdiğim buluşlar okuyucuyu, onu çok memnun ediyordu. Hakikaten çok seviyorduk birbirimizi, halen rüyalarıma giriyor, öyle bir gazete sahibiydi.

Yeni İstanbul ve *Güneş*'e gazeteci transferleri

Tercüman gazetesindeki ilk on beş yılda falan pek yetki kazanmış değilim fakat etki kazandım, yetkiden ziyade etki. Muhabir olduğum halde, belki de gazetede üçüncü adamdım yani unvansız, sevilen, sayılan, itimat edilen. Bu çok önemli. Yetkili olanlar tabii bizden daha fazla kazanırlardı ama [çok] fazla değildi. Bir dönem oldu, o dönem mutlaka size anlatıldı [görüştüğünüz] öbür arkadaşlar tarafından. Mesela bir ara *Yeni İstanbul* dönemi oldu. *Yeni İstanbul* diye bir gazete, gazeteci transferine başladı. Fiyatlar dört misli patladı. Sonra biz *Tercüman*'da iken *Güneş* patlaması oldu. Ömer Çavuşoğlu ve arkadaşları tarafından çıkarılan *Güneş* gazetesinde özellikle *Tercüman* gazetesindeki arkadaşlara yönelik bir hareket oldu ve orada beş altı katına çıktı olaylar. En son ben bile gitmek mecburiyetinde kaldım ama paradan ötürü değil başka bir şeyden ötürüydü ve yine döndüm tabii üç ay sonra.

Kenan Akın, dünya ağır sıklet boks şampiyonu Muhammed Ali ve Necmettin Erbakan ile...

"Gazeteciye en önde yer veriliyordu"

Gazetecilerin bazıları iyi kazanırdı. Şöyle: Patronla araları iyiydi kişisel bazı olaylardan ötürü; yani seyahate gönderilir, götürülür, hediye alınır, bazı masrafları ödenirdi.

Fevkalade, normalin çok üstünde geliri olan insanlar yoktu meslekte fakat şöyle bir şey vardı: Gazeteci yaşarken kazık yemiyordu, kazıklanmıyordu. Artı bazı tenzilatlar oluyordu bilmeden. Örneğin, bir gazinoya gidiyordu, diyelim ki normal bir vatandaş 50 lira ödüyorsa gazeteci 40 lira ödüyordu, fakat 40 liralık yine hizmet veriliyordu ama kazıklanmıyordu. Gazeteci bunun farkında değildi ama hoşuna gidiyordu. Anlıyordu belki. Bir de mesela en önde yer veriliyordu ona. O gün eğer yer yoksa ona yer bulunuyordu. Böyle şeyler vardı, oluyordu. Zaten bereketli miydi neydi maaşlarımız, biz arkadaşlar toplanıp gazinolara gidiyorduk. Şu anda kimsenin gittiğini bilmiyorum, görmüyorum, zaten karmakarışık oldu her şey. Bizim gece hayatımızı, sosyal hayatımızı şimdi kimse tavsif edemez.

"Kültürel olarak da çok baştaydık"

Kültürel olarak da çok baştaydık. Zaten çok çeşitli kültürel faaliyetler oluyordu Türkiye'de. Resim sergisinden tutun, tiyatrodan tutun, mesela belediyelerin tiyatroları çok revaçtaydı o zaman. Bütün gazetecilere gala gecelerinde davetiyeler gelirdi, tabii onlar da eleştirirlerdi oyunu, şimdi mesela öyle fazla rağbet yok. Bir de dönem değişti, bu televizyon döneminden sonra şov dünyası değişti, elektronik bir şova dönüştü artık olaylar ve dünya çok küçüldü. İstanbul dışına çıkmak çok zordu. Düşünün, bir ara, göreve gitmek için bile Maliye Bakanlığı'ndan döviz tahsil ediliyordu 200 dolar; çıkıyordunuz. Hadise olmuş biz bekliyoruz, Maliye Bakanlığı evet diyecek de biz gideceğiz, düşünebiliyor musunuz?

"Gazeteler dönemlerini ve önemlerini yitirirler"

Güneş'e üç dört aylığına gidip *Tercüman*'a döndükten sonra *Türkiye* gazetesinden, gazetenin sahibi Enver Ören'den teklif aldım. Bir de *Tercüman* gazetesinde artık görevimin bittiğine kanaat getirdim, yapabileceğimi yaptım. Zaten gazeteler dönemsel olarak önemlerini yitirirler. *Tercüman* gazetesindeyken ben hâlâ muhabirdim. Gerçi "yayın danışmanı" diyorlardı bazen. Röportaj yazıyordum, patrona çok yakındım, odam vardı muhabir olmama rağmen filan... Zaten oda yüzünden koptu her şey ya.

Muhabirlikten genel yayın koordinatörlüğüne

Tercüman gazetesi Cağaloğlu'ndan [Topkapı'daki yeni binasına geçerken] tabii muhabir olarak geçtik. Topkapı'da seneler için-

KKTC kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Lefkoşa'da Kenan Akın'la...

de gelişmelerle beraber bir oda sahibi olduk. Çünkü ben Almanya baskısını da denetliyordum biraz. Hem denetliyordum hem yönetiyordum denebilir. O zaman Avrupa baskısı buradan hazırlanırdı, yine burada hazırlanıyor ama esas Avrupa'da yapılıyor. Sonra biz oradan ayrıldık, başka bir yere geçtik. Orada bir oda durumu oldu, bir odayı iki kişi veyahut üç kişi paylaşmak gibi. Benim gücüme gitti. Benim olmadığım bir yerde, olmadığım bir zamanda karar verilmiş filan, onu bahis konusu ettim. Kemal Bey değil hatta, oradaki arkadaşlardan iyi bir cevap almadım, yani tatmin edici. O sırada da yine muhabirim tabii, muhabir ne isteyebilir ki başka? Yani size başka bir gazeteden genel yayın koordinatörlüğü veya danışmanlığı teklif ediliyor. Siz "Evet" demek mecburiyetindesiniz. Ayrıca da dediğim gibi, periyodik olarak da zamanını doldurmak üzere olan bir şeyin içindesiniz. Tabii yine bir hac dönüşüydü, gittik anlaştık Enver Bey'le ve hemen oda verildi, unvan verildi.

"*Türkiye* gazetesinin tirajını 70 binden 1.270.000'e çıkardık"

Türkiye gazetesinin her şeyi vardı hemen hemen, fakat çok da eksikti her şey.

Birtakım müdahalelere ihtiyaç vardı, patron her şeyi biliyordu. Çok iyi bir gazeteci aslında Enver Ören Bey. Çok güzel şeyler söylüyordu; mesela diyordu ki: "Bir gazeteyi kalkındıracak olan kimdir Kenan Bey, genel yayın müdürü mü, sahibi mi?" "Sahibi" diyordum tabii. Hakikaten öyle, para vermezseniz hiçbir şey kalkınamaz. Zaten onun bir sözü vardı: "Mekân, zaman ve imkân; üçü yan yana geldi mi kimse durduramaz" diye. Biz de üçünü bir araya getirmeye çalıştık ve oldu. Hakikaten ben gittiğimde, Lütfü Ağabey'in dediği gibi... Lütfü Akdoğan dedi ki: "Ayağımızın uğuru diyelim, en azından de." 70'ten 1.270.000'e kadar [tiraj] yükseldi sonunda. En büyük rakam o şimdiye kadar Türk basınında; benim zamanımda oldu o. Hatta New York'ta idim o gün, çok büyük bir hadise.

Şimdi bir defa tiraj bence baskıya bağlıdır, yani patronun dediği gibi masrafa bağlıdır. Önce sayfalarımızı artırdık, sonra baskımızı düzelttik, daha iyi kâğıt kullanmaya başladık, renklendirdik. Pazar günü çıkmıyorduk, pazar günü çıkmaya başladık. Spor eksikti, sporu çok iyi kullanmaya başladık. Röportajlar kullanmaya başladık, uluslararası ve Türkiye'de. Daha çok tarafsız olmaya başladık haberlerde ve mümkün olduğu kadar frapan haber kullanmadık, yani anormal haber kullanmadık, kamuoyunu yanıltmadık. Burada, hepsinin ötesinde o sırada çok büyük promosyon olayı vardı biliyorsunuz. Büyük promosyonlar da verdik biz, mesela kitap verdik, ansiklopediler verdik ama ansiklopediler değişik ansiklopedilerdi. Normal ansiklopedileri diyelim ki *Milliyet*, *Hürriyet* veriyorlardı ama standart; biz İslam *Ansiklopedisi* veriyorduk mesela... Buranın dini İslam olduğu için İslam *Ansiklopedisi* yahut da *Türk Ansiklopedisi* verdik, *Türk-İslam Ansiklopedisi* verdik, kitaplar verdik, derken iş gelişti.

"Patron, Japonya'daki süt dağıtımı gibi büyük abone ağı kurdu"

Ve dağıtıma çok önem verdik. Şöyle yaptık dağıtımı: Abone olayını yaptık. Japonya'da biliyorsunuz gazeteler süt gibi eve götürülür. Patron bunda çok ısrar etti, büyük bir abone ağı kurdu. Öğrencilerden, işsiz olanlardan, mesela diyelim ki iki dönem okula giden, sabahleyin veyahut da öğleyin okula giden talebelerden oluşan çok büyük bir abone kampanyası başladı. Abone olanlara mesela ansiklopediler peşin verilirdi.

Okur kitlesi, gazeteye nasıl abone yapılabildi

Gazeteye abone sağlamanın nasıl başarıldığına gelince... Birincisi, manevi tarafı çok ağır basıyordu. Türk ve İslam sentezinin oluşturduğu bir okuyucu kitlesi vardı yüzde 100, katıksız, hiçbir şekilde taviz vermeyen. İkincisi, sözünde duruyordu; mesela 100

Sabah gazetesini ziyaretinde Gorbaçov'u, Kenan Akın karşıladı.

sayfa demişse hakikaten 100 sayfa, ayın 10'unda demişse hakikaten ayın 10'unda, kapak ciltli demişse ciltli [yayınlar verilerek], yani çok fedakârlıklar yapılarak başarıldı bu.

Tabii o abone paraları peşin alınıyordu, o da işi döndürüyordu. Bazen birkaç dedikodu çıktı, "Bedava dağıtılıyor gazete" gibi. Bir ara rahmetli Sabancı ile birlikte yemek yiyorduk, Enver Bey'le beraber. O söylemekten kendini alamadı, çok samimiydik, ben hemen dedim ki: "Sakıp Ağabey, lütfen elinize kâğıt kalem alın, on günlük gazete bedava verirseniz kaç lira eder? Siz buna bir sene tahammül edebilir misiniz Sabancı Holding olarak?" "Yok" dedi. "O zaman biz nasıl dağıtacağız?" dedim.

Gazeteye abone olana sağlık bileziği, duvar saati hediye

Abonelik oranı en yükseğe çıktığında satış 1.273.000'di sanıyorum. Müthiş bir şey! Evet, bu bir rekordu, iki ay sürdü. Ama ansiklopedilerin arasına başka bir olay girdi, çok ilgi çekici. O sırada sağlık bilezikleri çıkmıştı, bakır. Eczanede satılıyordu 150 bin

liraya; o zaman 100 bin liraya kadar indi, sonra 75 bin liraya, 50 bine indi kalitesine göre ve herkes aldı yani. Biraz da yararlı oldu sanki ilk sıralarda, ya da psikolojik bir yarardı bu. Bir gün, benim hanım da çalışıyor bizim gazetede, yazı yazıyor haftada bir. Cağaloğlu'nda olduğumuz için uğruyor ara sıra, patronla görüşüyor. Sordu: "Nasılsınız, iyi misiniz, gazeteden memnun musunuz?" "Memnunum ama siz satışınızı artırmak istemiyorsunuz." "Neden?" "Bilezik verin!" dedi. "Nasıl verebiliriz?" "Verirsiniz, ona göre ucuz imal edin." Bunu pek de kimse bilmez, ilk defa ben açıklıyorum. Ben dedim: "Valla Enver Bey, deneyin", onun da hoşuna gitti. "Fakat bir ay içinde yapmamız lazım" dedim ben. Bir ay sonra bilezikler için karar alındı ve sonra onun formülü elde edildi. Bütün Türkiye, İhlas'a mensup insanlar, yapmaya başladı, evlerinde dahi yapmaya başladılar. Binlerce bilezik yapıldı ve her okuyucuya birer bilezik verildi mutlaka. Arkasından saat verildi, duvar saati. Düşünebiliyor musunuz, abone olana bir duvar saati. Kim abone olmaz, değil mi?

Duvar saatleri de yine evlerde yapıldı, binlerce kişi yaptı ve böylece muazzam bir tiraj elde ettik. Bu tirajın tortuları yıllarca sürdü. Halen *Türkiye* gazetesi ayakta bütün o geçirdiği şeylere rağmen ki gazetenin hiçbir günahı yok. Ticari bir olay başka, gazete başka.

"27 Mayıs ihtilalinin tasvip ettiğim ve etmediğim yönleri"

27 Mayıs 1960 ihtilali olduğunda biz Mardin'deydik. Lisenin son sınıfındaydım galiba. Toplandık, dediler ki: "Tatil bugün." Gittik eve. Tabii büyük bir çekişme vardı CHP ile DP arasında. İnsanlar Mardin'de ikiye ayrılmıştı; hemen hemen yarısı CHP'li yahut DP'li, fakat akraba olduğumuzdan hepimiz, en ufak bir şey olmuyordu. Onun için benimseyenler ile benimsemeyenler birbirine karıştı orada. Ama benimsemeyenler seslerini kesmek zorunda kaldılar. Şahsen ben benimsemekle beraber birtakım olayları tasvip etmiyordum; yani kavganın bitmesi adına benimsemekle

Kenan Akın bir resepsiyonda Kenan Evren ile...

beraber, fakat siyasilere yapılan muameleleri, girişimleri, o mahkemeleri filan pek tasvip etmedim. Celal Bayar'ın Mardin'e gelişini hatırlıyorum. Cumhurbaşkanı olarak gelmişti. Seneler sonra gazeteci olarak ben onunla gezmeye başladım. Hatta anlattım ona bir gün nasıl karşıladığımı ortaokulda iken. Okula gitmedik o gün hiç kimse. Hani "Deyrülzaferan" diye bir yer var Süryanilerin manastırı diye, CHP'liler işte Hıristiyandır diye laf çıkarmışlar, o kadar olaylar oluyordu.

Böyle bir kargaşa yaşandı 27 Mayıs'ta. İhtilal belki şöyle yapılsaydı iyi olurdu; bir müdahale ve ondan sonra bırakma, yani öbür ihtilaller gibi değil...

Tabii o zaman benim siyasi yönüm fazla değildi, yani misyon olarak, fazla işin içinde değildik, bilmiyorduk ne olduğunu.

"Basını engelleyen 165-175 madde bazen işletilmiyor"

[Türkiye'nin olağanüstü dönemlerinde] ifade özgürlüğü açısından, basın özgürlüğü açısından birtakım olaylar oldu, oluyor

halen. Hâlâ yaşıyoruz, şu anda aynı süreç devam ediyor. Gazeteci tabii ki haber olan her şeyi yazmak durumundadır, fakat yorumunda çok dikkatli olması lazım. Haber hürdür, değil mi?

[Basına yönelik kısıtlamalar] 12 Eylül'de fazla olmadı, birkaç defa oldu. Haber yasağı getiriliyor şu anda bile demokratik ülkelerde. Üç gün önce bir haber vardı bir olayla ilgili olarak. Yani bu daima yapılabilir, çok büyük bir haber, bir basın kısıtlaması olmadı.

Türkiye'nin birtakım yasaları zaten müdahale; yani lüzum yok müdahale etmeye. Yasalar buna müdahale ediyor. Şu anda benim bildiğim kadarıyla 165-175 tane madde basını engelliyor. Bunları işletme olayı var; bunlar bazen işletiliyor bazen işletilmiyor.

"Gazeteci kendi kendisine müdahale etmesini bilmeli"

Gazeteci kendisine müdahale edilmesini asla affetmeyen bir insan tipidir, fakat bence yanlıştır. Gazeteci de bir insandır; gazetecinin de kuralı vardır; gazetecinin de yasası vardır. En önemlisi, gazetecinin kendi kendisine müdahale etmesini bilen bir insan olması gerekir, mesleği icra ediyorsa. Yani bir araba kullanırken size bir müdahale eden oluyor mu? Tamam, 180'e çıkmak yasak diyorlar yahut 140'a; fakat siz çıkıyorsunuz değil mi, kimse size müdahale etmiyor. O sırada 140'ı bastığınız anda da kaza oluyor gidiyorsunuz. E kaza yapmamak lazım yani!

Gazeteci bir olaya gittiği zaman bazı olayları kabul etmek mecburiyetinde kalıyor. Diyelim ki asker olayını alalım; asker bir yere bir gazeteci grubu götürecek, diyor ki "Arkadaşlar ben götüreceğim fakat bu şartlarla: Bir, uçağa bindireceğim sizi." Bazıları uçağa binmek istemez. Ondan sonra diyor ki: "Size askeri elbise giydireceğim." Bazıları giymek istemez. Bazılarına olmaz, bana olmadı mesela; giymedim, benim başka parkam vardı. "Sizi hudut boyuna götüreceğim" diyor, "Terörist alanına götüreceğim". Bazıları "Ben gitmek istemem" der, gitmez. "Fakat bir şartım var" der;

Kenan Akın, Birleşik Arap Emirlikleri emirinin baş danışmanı Ahmet Suveydi ile...

"Bir çatışma çıkarsa siz fotoğraf çekeceğim diye öne atılmayacaksınız, çünkü o sırada çatışmanın senaryosunu değiştirirsiniz." Aynı zamanda "O çatışma hakkında da verilen bilginin dışında haber yazamazsınız" diyor.

Şimdi gazeteci "Tamam" diyor, gidiyor.

Dediğim gibi fotoğrafı da çekiyor, bazen yasak fotoğrafı çekiyor ve diyor ki: "Dünkü çatışmada en az, sanıldığına göre, ismi bilinmeyen bir generale göre 130 kişi ölmüştür, öldürülmüştür."

Bu olmaz işte. Senin, sana verilen rakamları söylemen lazım.

"Meşhur harp muhabirleri bazen gördüklerini yazmıyorlar"

Bazı gazeteciler var, hâlâ bu işi kavrayamamış, çünkü hayatında bir kere gelecek. Bir daha zaten kimse getirmez onu.

Ömrünü bu şeye adayan gazeteciler neden hep cepheye gider gelirler? Çünkü onlar yalan haber yazmazlar, açıklama dışında

Kenan Akın ve Küba'nın efsanevi lideri Fidel Castro...

yazmazlar, onun için gidip gelirler. Buna dikkat edin lütfen, onlar etik insanlar değil mi?

Meşhur harp muhabirleri var sadece, onlar gidip geliyor. Neden onlar gidip geliyor? Çünkü onlar açıklamaların ışığı altında yazıyorlar. Kendi hayalleriyle veyahut kendi tahminleriyle değil; hatta bazen gördüklerini bile yazmıyorlar.

[Açıklananları] araştırırsa ve [doğru olmadığını ortaya] çıkarırsa ne hoş, çok güzel bir şey ama araştırmaya imkân ve ihtimal olmayan bir olayda...

İsrail-Mısır Savaşı sırasında İdi Amin'in yasaklanan açıklaması

Şimdi bizim uluslararası kriterlerimiz... İsrail-Mısır savaşındayız. İsrail'in misket bombaları kullandığı haberleri çıktı ve bunu İdi Amin [eski Uganda Devlet Başkanı] açıkladı. Dedi ki: "Bunlar vahşi insanlar, bunlar misket bombaları attılar, nükleer bomba attılar." Mısır hemen buna sansür getirdi, "Bunu yazmayın" dedi gazetecilere, nükleer bomba konusunda. Şimdi ne yapmak lazım?

Oradasınız... Üçe ayrıldık biz, kimileri yazmadı, kimileri yazdı, kimi de bunu araştırmaya kalktı. Yazanlar suç işlemiş oldu, hemen "Peki, siz bilirsiniz" dediler, onları gönderdiler. Yazmayanlar dediler ki: "Belki doğruydu İdi Amin'in dediği, fakat halk arasında çok büyük bir infial uyandırır, yani şu andaki tahribattan daha büyük tahribat yapmış olursunuz." Araştıranlar da "Yazmamamız daha önemliydi bunun için ve doğru olup olmadığını da halen biz bilmiyoruz tam olarak" dediler. İsrail'in atmadığı ortaya çıktı ama sonunda da. Bakın, çok enteresan bir olay bu.

"Arabistan'da devletin gazetecileri var"

Arap meslektaşlarımıza gelince... Pek Arap gazeteci yok zaten. Arabistan'da devletin gazetecileri var. Kendi kendine gazeteci olan pek yok. Sivil gazeteci mesela nerede? Mısır'da var. Katar'da var; meşhur El-Cezire televizyonu oradan çıkma tabii. Bahreyn'de var. Suudi Arabistan'da yeni yeni var, o da muharrir; muhabir değil de muharrir. [Devlet gazetecileri] aslında belki de sadece resmi teb-

Uganda Devlet Başkanı İdi Amin ve Kenan Akın...

Kenan Akın, Katar Emiri ile görüşürken...

liğleri, bildirileri alıp haber yaptı. Hani sizler gibi arka planda ne var, vesair şeyleri araştırmak zaten o kapsamın dışındaydı belki de.

Şimdi ben röportaja katkısı olur diye bir şey anlatmak istiyorum. Mesela fi tarihinde Pakistan'a davet edilen bir gazeteci grubu; yani diyelim ki Benazir Butto ile görüşmek üzere davet edilmiş beş altı kişi. Bunlardan biri, davet eden kişilere diyor ki: "Ben aynı zamanda Benazir Butto'nun rakibi olan biriyle görüşmek istiyorum." Diyorlar ki: "Tamam kardeşim, sizi görüştürürüz." Söz veriyorlar. Fakat ziyaretin sonuna kadar da hiç görüştürmüyorlar. Dönüyor oradan, üç ay geçiyor ve diyorlar ki: "Görüşmek istiyorsanız gelin görüşün, kendi bileceğiniz iş. Biz sizi bunun için getirdik." Yani kural, usul daima çalışır, daima çalışır. Şimdi askerler filan şey için "yazmayın" diyorlarsa niçin yazılıp yazılmadığını biz araştırabiliriz, fakat yazmayın dedikleri zaman yazmamamız lazım.

"Gazeteci-siyasetçi-ticaret üçgeni çok yıllardan beri var"

Gazeteci-siyasetçi ilişkisine gelecek olursak mesela, siyasetçi gazeteciyi, gazeteci de siyasetçiyi kullanmıştır uzun süre. Bazen

de gazeteci-siyasetçi-ticaret üçgeni kurulmuştur. Yıllardan beri bu var, çok yıllardan beri, yani benim gazeteciliğe gözümü açtığım günlerden beri mesela. Demokrat Parti'nin desteklediği veya öne çıkardığı, saydığı, sevdiği [gazeteler]. AK Parti'nin olduğu gibi, Adalet Partisi'nin, Demokrat Parti'nin, CHP'nin... Mesela, *Cumhuriyet* gazetesinin CHP'liler tarafından kurulduğu öne sürülüyor ya veyahut Atatürk'ün yardımlarından bahsediliyor; olabilir, o da bir şeydir. Her devrin mutlaka birtakım gazetecileri vardır. Aslında olmaması gerekir veyahut tamamen olması lazım, herkesin dost olması lazım.

"İktidarlar kâğıdı ve Basın İlan Kurumu'nu kullandı"

İktidarların, politikalarını beğenmedikleri gazeteleri engellemeleri [söz konusu] oldu ama bu konuda benim deneyimim yok, gazete sahibi olmadığım için. Duyumlarımız olmuştur, kâğıdı kullanmıştır iktidarlar. Basın İlan Kurumu'nu kullanmıştır esas.

Eskiden reklam çok azdı, gazeteler de okuyucu tarafından satın alınırdı, gazetelerde öyle dönerdi iş. Reklama kaldığı zaman çok tehlikeli. Evet, kesiyorlardı, vermiyorlardı muhalif gazetelere veyahut destekleyen gazetelere daha fazla veriyorlardı, daha yüksek tarifeden, böyle bir destek vardı. Hatta "besleme basın" diye bir laf çıkmıştı biliyorsunuz, öyle besleniyordu basın. Tabii bu dönemleri atlattık.

Çok iyi oldu, bu bizim için de kahredici bir olaydı, utanç verici bir olaydı. Şimdi şöyle şeyler oluyor: Yüksek düzeyde bir şeyler oluyor. Artık gazetecilik tek başına icra edilen bir meslek değildir. Gazetenin sahibi bakımından söylüyorum. Bir sanayinin bir kolu gibi oluyor; yani icabında bir gazetenin silah fabrikası da olabiliyor, dünyada uçak fabrikası da olabiliyor. Bir televizyonu, oteli, bankaları olabiliyor, oluyor. Gönül isterdi ki olmasın ama o zaman gelişme de olmazdı; gazeteler iki sayfa siyah beyaz kalırdı ve yine o kolluktan giyerdiniz. Üç dört kişi çalışırdık yani.

"Gazeteci patronların gazetecilerle ilişkisi yüksek düzeydeydi"

Gazete sahibi-gazeteci ilişkisi hakikaten, sahibi gazeteci olan gazetelerde yüksek düzeyde tutmuştur. Meslekten gelen gazete sahipleri... Eskiden öyleydi. Kemal Ilıcak, Simaviler hakikaten büyük bir anlayış içinde birbirlerine bağlanır, birbirlerini destekler, birbirlerine inanırlardı. Bir genel yayın müdürü, bir gazete sahibi için çok önemliydi. Bir yazar, bir gazete sahibi için çok önemliydi. Bir gazete sahibi de bir yazar için çok önemliydi hakikaten. Gün geçtikçe sanayileşme süreci içinde hatta bazen gazete sahibini görmüyorsunuz bile. "Adına" diyor, çünkü onun olup olmadığı belli değil. Çok enteresan bir duruma girdik şu anda; gazete tek başına dönmüyor ve daima zarar eden bir meslek kolu, işkolu.

"Gazetesi, televizyonu olana kimse saldıramaz haksız yere"

Zarar ettikleri halde neden gazeteciliği sürdürüyorlar derseniz... İşte, gazetenin sürüklediği olaylar vardır, yanında sürüklediği

Yunanistan eski başbakanı Papandreu ile Kenan Akın...

olaylar. Mesela insan yemek yerken de zarar eder ama mecburen yemek yer; yani yemek yediğin için büyük para ödüyorsun ve artı bir şey elde etmiyorsun, onun hazzını duyuyorsun. Mecbur kalıyorsun yemeye, gıda en azından. Şimdi gazetecilik bambaşka bir hal aldı. Gazetecilik bir de korunma içgüdüsüne döndü. Sermayenin kendisini koruma içgüdüsüyle bağdaşmaya başladı. Bir refleks haline geldi en azından korunmak, yani bırakın saldırıyı, en azından korunmak... Yani gazetesi olan, televizyonu olan insana kimse saldıramaz kolay kolay haksız yere. Olay bu. Gerçekten de öyle. Bakın radyonuz var, gazeteniz var, televizyonunuz var, derginiz var ve siz iftiraya uğramazsınız. Ama bunlardan hiçbiri yok, otomobil fabrikanız var, otomobilinizle ilgili hemen bir şey bulunur. Hemen bir gazetede veya bir yerde, hatta bir söylenti sizi mahvedebilir. İyi bir şey değil aslında, bizim istediğimiz gazetecilik bu değil ama maalesef öyle olur.

"Uçakta, otelde ağırlanan muhabir, hediye alınca töhmet altında"

Son günlerde gazetecilerle ilgili birtakım şeyler çıktı: Hediye alırlar mı, almazlar mı? Çok kişi benim fikrime katılmayabilir. Bu bakımdan söylemem lazım, yani tarihe geçmesi bakımından, çünkü bu işe en çok şahit olanların başında ben varım. Gidiyorsunuz bir ülkeye, davetli olarak gidiyorsunuz. Davet ediyorlar, enformasyon bakanı davet ediyor sizi. Daveti kabul edip etmemek size bağlı bir şey, değil mi? Daveti kabul ediyorsunuz, gidiyorsunuz oraya, on gün kalıyorsunuz. Size giderken bir anı olarak ya bir kalem veriyorlar, saat, radyo ya da bir teyp... Mesleğinizle ilgili daha çok. Ama mesleğiniz dışında saat de sayılır. Şimdi o son günlere kadar gayet normal karşılanıyordu. Parasal değeri olanlar da var, şu şekilde: Yarı altın saatler oluyor ama bakıyorsunuz kralın arması var orada, yani satılmaz o saat. Böylece parasal değeri kalmamış oluyor. Hatıra olarak çok büyük değer kazanıyor sizin nezdinizde.

Sakıp Sabancı, Kenan Akın'ın doğum gününde...

Bırakın her şeyi, muhabire gelince muhabir töhmet altında bırakılıyor. Oysa o muhabir oraya gidene kadar uçağa binmiş cepten vermiş, gazete sahibi parasını vermesi gerekirken. Otelinde kalmış, cepten vermiş, yemeğini yemiş cepten vermiş. Muhabire bir şey armağan edilmiş, vay efendim, "Niçin iade edilmiyor?" deniyor. Bakın, çok yanlış, çok yanlış! Ve bu yanlışı düzeltmeye imkân ve ihtimal de yok; çünkü, diyor ki o X devlet, ben ancak davet ettiklerimi kabul ederim, vize veririm. Şimdi sen o davete gidecek misin, gitmeyecek misin?

Haberci, Haldun Simavi'nin "davete icabet" yasağını çiğneyince

Bakın, bir örnek de vereyim size, eskiden Günaydın gazetesinde Haldun Simavi zamanında davete icabet etmeme kararı almışlardı. Hiçbir şekilde gitmeyeceksin, hediye kabul etmeyeceksin, paranla gideceksin. Haldun Simavi karar almıştı, bu yüzden de iki üç arka-

daşımız işinden olmuştu. Mecbur kaldılar gitmeye. Haldun Simavi çok radikal bir kararla böyle yurtdışı gezilerine, davetlere gidilmesini yasaklıyor, eğer olay varsa gazetenin kendi parasıyla gidebilir diye. Onu uyguluyorlar, fakat gel zaman git zaman kutba gitme gezisi çıkıyor. Kutup çok önemli yani gitmek çok zor, tek başına gidemezsin ve kutba gitme olayını oradaki muhabir kabul ediyor, gidiyor ve işten çıkarılıyor.

Erol Simavi de derdi ki: "Size bir yerde bir yemekte birisi meyve gönderirse siz aleviyle meyve gönderin, iade edin." Tamam olabilir o, fakat bu olay olmaz. Davet olayı var daima; mesela Skorsky bir davet yapıyor, fabrikayı gezdirecek. Türk gazetecilerin bir disiplin altında olması lazım. Kendileri verecek programı, istediklerini gösterecekler. Bazı sırlar var, bazı tehlikeli yerler var. Kendi kendine hiçbir gazeteci gezemez, ancak grup halinde gösterirler. Buna gitmek mecburiyetindesiniz. Şimdi ona "hayır" dersen olmaz orda, seni götürmüş Amerika'ya. Bizde ben gittim mesela, dönerken bize bir Skorsky helikopter verdiler şöyle telden [boyutunu gösteriyor]. Ben telden sanıyordum, geldim birine verdim. Meğer alüminyumdanmış, çok pahalıymış. Bilmiyorum ki ben, kayboldu gitti. Şimdi yeni yeni öğreniyoruz. Maddi değeri değil de manevi değeri, koleksiyon değeri varmış. Nerden bilelim!

Habercileri zan altında bırakma "günahı"

Şimdi yıldönümleri oluyor devletlerin, ülkelerin, hatta NATO'ya geziler yapılırdı eskiden ve NATO gezilerinde çok anormal şeyler olurdu; gazetecilere yevmiye verilirdi. Gerçi ben hiçbir NATO gezisine gitmedim, belki ona da gitseydim, inceleseydim belki ona da evet diyebilirdim. Kimsenin günahını almış olmayayım. Orada davet ediyorlar, mesela 60 dolar gündelik veriyorlar ama yemek filan vermiyorlarmış galiba, kendin yemek yiyorsun. Bilmiyorum...

Birtakım kurallar zaten icra edilmiş dünyada. Amerika'da da hediye olayı var; 150 doları geçince ya sen ödüyorsun üstünü ya da

Dünyanın en zengini Bill Gates ve Kenan Akın...

gidip iade ediyorsun, yani orada bir yere teslim ediyorsun. Kurallar var, kalkıp gazeteciyi veyahut da özellikle muhabiri büyük bir zan altında bırakmak günah değil mi ya, değil mi?

Kuralları netleştirmek şudur: Haberde olduğu gibi gazeteciyi bırakacaksın serbest ve özgür. Kendi sınırlarını çizecek o, yani kalkıp bana bir kalem verdiği için, burada yazıyor "Cigar" [cebinden kalemini çıkarıp gösteriyor], ben kalkıp lehinde, aleyhinde mi yazacağım bunun? Kaldı ki Kenan Akın bilmem ne kralının aleyhinde yazsa ne olur? Krallığı mı gider! Lehinde yazsa ne olur, değil mi? Türkiye'de çıkacak bir olay bu, uluslararası değeri yok. Türkçede, Türkiye gazetesinde çıkacak bir şey.

Yanlış anlaşılmasın, hediye değil, anı olarak birtakım olaylar olabiliyor. Yani gidiyorsunuz bir yere, "Şu taşı alacağım" diyorsunuz. "Nerelisiniz siz?" diyor size. "Türk" "Aaa Türk, vallahi al al, yarı fiyat." Almayacak mısınız etik olmasın diye?

Şimdi şöyle bir fark var: Geçmiş yıllarda gazetelerimiz... Televizyonlarımız yoktu mesela, hatta ajanslarımız, haber ajanslarımız yoktu. Bir Anadolu Ajansı, bir de arada bir parlayıp sönen haber ajansları vardı. Türk Haberler Ajansı vardı, Akdeniz Haber Ajansı

Kenan Akın, Cumhurbaşkanı Turgut Özal ve Türkiye gazetesi sahibi Enver Ören ile bir arada.

buna örnek gösterilebilir. Tabii o sırada muhabirler gelirdi veya birtakım yazılar yazarlardı. Zaten kendi etiklerini kendileri koyarlardı, kimse kimseyi bilmezdi. Zaten yanlış yazıldığında kimse farkına varamaz ki, kimse kontrol edemez ki. Ben gitmişim mesela X devletine, gelmişim bir şey yazmışım...

"Basın meslek ilkelerine göre, gazeteci araştırmadan yazmamalı"

Hiçbir gazeteci yanlış haber yazmak istemez. Yanlış bilgilerle donatılırsa mutlaka yanılır ve yazar maalesef. Tabii eskiden de bu mutlaka tahkik etme olayı var diyorduk ama o da yoktu, yine yoktu. Ben yaşadım. Çift kaynağa başvurmak çok zor bir olay, hiçbir zaman kimse tamam demez. Bugün de yok, maalesef yok. Gazeteci duyduğunu biraz esaslı bir yerden duymuşsa, bu konuda biraz bilgisi varsa mutlaka yazar o haberi; fakat bizim basın meslek ilkelerine göre mutlaka araştırması gerekiyor. Araştırmadan yazarsa ve yazdığı için bir konu, bir bahis konusu olursa yani tekzip yahut

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Kenan Akın'a ödül verirken...

yalanlama yahut kabullenmeme, gazeteci suçlu duruma düşer. O gazeteciyi ilgilendirir.

Burhan Felek: "Yazılmayacak hiçbir şey yoktur, yeter ki yazmayı bil"

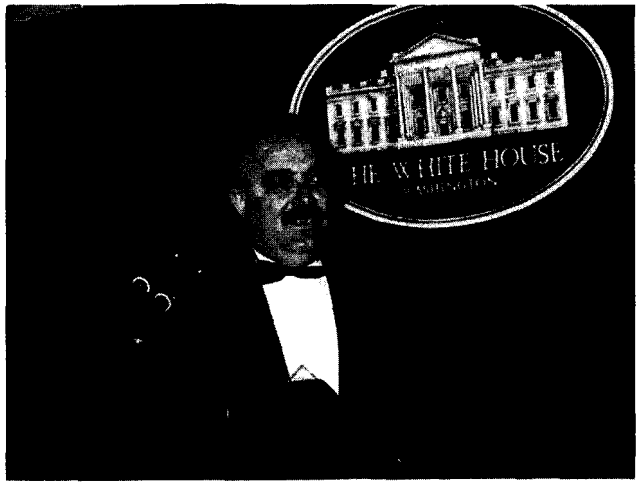
Bir ara rahmetli Abdi İpekçi'nin kurmuş olduğu bir şey vardı Basın Ahlak Yasası gibi, ama birkaç sene yaşadı. Şimdi gazeteci sansür edilemez, hakikaten çok zor. Gazetecilerden söz ediyoruz. Burhan Felek rahmetli... Geçen gün –ben şimdi televizyonda aynı zamanda medya programı yapıyorum– Orhan Erinç Bey'i almıştım programa. O anlattı, bu konuyu konuşuyorduk. Burhan Felek ona demiş ki rahmetli: "Hayatta yazılmayacak hiçbir şey yoktur, yeter ki yazmayı bil." Ama gazeteciye kalmış, onun hünerine kalmış bir olaydır. Etik olay çok önemli, yani gazetecilik kuralları, çok önemli şeyler bunlar.

"Gazeteci, kuralları uygulama refleksi gösteren pilot gibidir"

İyi bir gazeteci mümkün olduğu kadar zaten bunlarla kendini donatmış olur. Donanımı ve vizyonu öyle olur. Kendisi bunlara mutlaka dikkat eder, bilmeden icabında dikkat eder. Nasıl bir pilot inerken birtakım kuralları refleks olarak yapıyorsa gazeteci de öyle yapar, fakat yapmayabilir de. Özellikle yeni yetişen gençler, stajyerler, onlar yapmayabilir. Bunu kullananların dikkat etmesi lazım, yani masa başındakilerin, mutfaktakilerin; yani gıda, yemek, malzeme yanlış gelebilir fakat pişiren buna mutlaka dikkat etmeli. Nitekim son günlerde dikkat ediyoruz, *Hürriyet* gazetesinde Ertuğrul [Özkök] Bey yazıyor: "Yazı işlerinde öyleydi, müdahale ettik, şöyle oldu..." Demek ki birtakım çelişkiler var ki birtakım müdahaleler oluyor.

"Bir yangını herkes farklı anlatır"

Ben bizim okulda anlatıyorum, İletişim Fakültesi'nde öğrencilere diyorum ki, bir yangın olduğunu farz edelim. Yangın bir saat

Kenan Akın Beyaz Saray basın ofisinde.

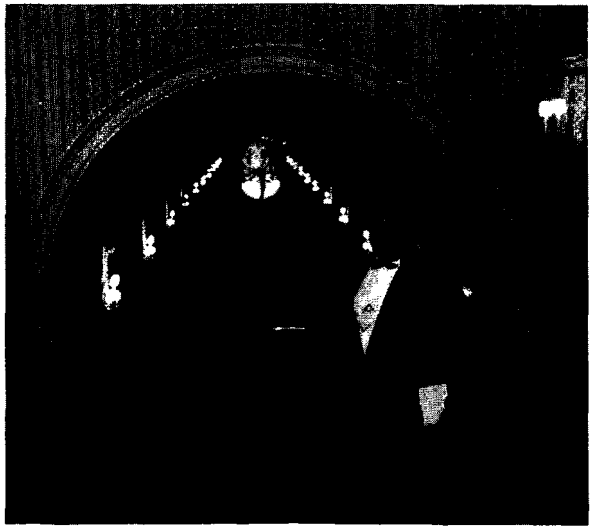
falan sürüyor. Çeşitli mesleklerden, çeşitli kişilerden, yaş gruplarından veya cins grubundan insanlar bunu seyrediyor ve bunları yangından sonra topluyorsunuz, mesela bir manava anlattırıyorsunuz yangını, bir terziye, bir memura, bir diplomata, bir valiye, bir polise, bir askere, bir kadına, bir çocuğa... Göreceksiniz ki herkes değişik değişik anlatacak. İşte, bütün bu anlatılanların hepsini gazeteci anlatması lazım. Gazeteci bu aslında. Hepsini özetleyip, birbirine bağlayıp onu yazması lazım, yani olay bu. Onun için gözünün kulağının mutlaka çok açık olması lazım. Yanına gidip validen soracak, bakkaldan soracak, teyzeden soracak, çocuktan soracak, hepsini toplayacak koyacak. Şimdi burada etik ayaklar altına alınmıyor; etik kendiliğinden oluşuyor. Fakat bazen de o kadar yanlışlıklar oluşuyor ki, bilmeden insanlar yanlışlıklar yapıyor. Onu da göz ardı etmemek lazım, fakat oluyor maalesef.

"Genel yayın müdürlüğü görevinde dört defa gidip geldim"

Yaşadığım olaylardan ziyade görev konusundaki birtakım olaylar beni çok etkilemiştir. Mesela, *Türkiye* gazetesinde çalışırken dört defa genel yayın müdürü oldum, gittim geldim. Olmalar gitmeler ilgi çekiciydi. Mutlu veyahut mutsuz ikisi de, yani onlar sayılabilir, çünkü çok ilgi çekiciydi ama normaldi.

Meslekte hemen hemen yapmak istediğim hiçbir şeyi başaramadım diyemem. Elim boş döndüğümü hiç hatırlamıyorum.

Şimdi Türkiye'deki medya da dünyaya uymaya başladı, globalleşmeye başladı. Tabii dünyada medya değişik bir olay. Türkiye'de eskiden muhabir, yazar, çizer gazetenin hem değişmez bir unsuru hem de belkemiğiydi. Şimdi onlar ortadan kalkıyor yavaş yavaş. Anonimleşiyor olay, yani ajanslar giriyor devreye muhabir yerine hatta yazarlar yerine, günlük o konuyla ilgili yazan uzmanlar giriyor yavaş yavaş. Yakında belki de bazı kuruluşlar çıkacak, sendikalar veyahut cemiyetler yazarların yazılarını sevk edecekler. Aynı

Kenan Akın Beyaz Saray'da

gazetede çalışamayacak onlar belki, birkaç gazetede birden bir yazarın yazısını görebileceksiniz. Benim projem bu yani.

İnternet aracılığıyla "Kendi gazeteni kendin yap" dönemi

Çok yıllardan beri ABD'de yapılan bir olay artı internet, gazetecinin hızını kesiyor, önüne geçiyor. Yakında internetten kendi gazeteni kendin yap diye bir şey olacak. Bakacaksınız, *Hürriyet*'ten sevdiğiniz bir yazarı tıklayacaksınız; birinci sayfadaki *Hürriyet*'in manşetini, *Cumhuriyet*'in İlhan Selçuk'un yazısını, bilmem neyin karikatürünü, bulmacasını filan derken tık tık tık tık, ondan sonra büyük bir tıklayacaksınız, tırrrrrık diye inecek, sekiz sayfa bir gazete, sizin gazeteniz o. Oraya doğru gidiyor ve öyle olması lazım.

Olumlu bir gelişme ama gazeteciliğe nasıl adapte ederler onu, nasıl paraya dönüşür? Tabii kolay aslında, şifre usulüyle olur. Mesela kim ne alacaksa şifresini ona göre abone oluyorsunuz; yani lüzum yok sizin almanıza, gece yarısından sonra gazete önünüzde olur ve istediğiniz yazarlar, sevdiğiniz çizer, sevdiğiniz roman, hepsi bir arada; sizin gazeteniz o.